# Aedmer z Canterbury

# Vznešenost Panny Marie

## Úvodní poznámka

Aedmer z Canterbury (asi 1060–1126) byl benediktinským mnichem, blízkým spolupracovníkem a pak i životopiscem sv. Anselma z Canterbury (asi 1033–1109). Oba se svým způsobem zasloužili o rozšíření úcty k Neposkvrněnému početí Panny Marie v Západní církvi.

Tato knížka *De excellentia Virginis Mariae – Vznešenost Panny Marie,* podobně jako i jiné jejich spisy, byla připisována jednou Anselmovi, jindy zase Aedmerovi. Ostatně Aedmer byl Anselmovým osobním sekretářem a písařem, a tak si lehce představíme i možnost, že na textu spolupracovali. I když takové představě se zdá odporovat autorova zmínka v 6. kapitole, v níž řeší otázku, proč evangelisté mlčí o zjevení vzkříšeného Krista Panně Marii. Odvolává se přitom na „mínění jednoho moudrého muže“. Tímto „moudrým mužem“ mohl být nejspíše právě sv. Anselm, a to svědčí více v prospěch Aedmerova autorství. Samotné vysvětlení otázky zjevení vzkříšeného Pána své Matce jako i následné rozjímání o tom, jak Panna Maria nesmírně prospěla nejen celému lidstvu, ale i veškerému stvoření, mají v sobě cosi originality, neboť nám nabízejí myšlenky, se kterými se dnes setkáme jen zřídkakdy.

Aedmer je autorem i několika historických a životopisných spisů. Jeho *Historia novarum in Anglia* podrobně líčí události v Anglii v letech 1066–1122. Nahlédneme-li do sebraných spisů Anselma a Aedmera z Canterbury (Migne, Patrologia Latina 158–159), uvidíme tam i několik dalších traktátů věnovaných Matce Boží. Jsou jimi: *Kniha o panenském početí a dědičném hříchu*; *Hymny a žaltář o svaté Marii*; *Dialog blahoslavené Marie a Anselma o umučení Páně*; *Traktát o početí blahoslavené Panny Marie* a *O čtyřech ctnostech svaté Panny a její vyvýšenosti.* Mezi nimi jsem si vybral právě tuto knížku *Vznešenost Panny Marie,*[1] jejíž překlad, pořízený na podzim roku 2026, si zde dovoluji předložit.

[1] PL 159, 550 a následující.

## Kapitola první – Maria vyniká nad všemi stvořeními

Toužíc alespoň zamženým okem svého srdce nazírat výjimečnost blažené Matky Boží, vynikající nad každé stvoření, stvořené po Bohočlověku, a dychtíc to, co je mi z těch věcí dáno pochopit, rozvažováním vynést k obecné známosti, děsím se nadmíry hříchů, jimiž jsem tísněn, a velmi se obávám, aby mi, když usiluji o věci tak vznešené, nebyl záhy předhazován onen výrok Písma svatého: *„Ať se bezbožný vystříhá vidět slávu Boží.“* (Iz 26,10) Ale když si vzpomenu, že jeho svatý Syn se stal jejím synem, aby léčil lidské hříchy, rodí se ve mně nějaká naděje na uchopení aspoň něčeho ze vznešenosti této Matky. Vím přece, že se stala Matkou Boží více pro hříšníky než pro spravedlivé. Sám její dobrotivý Syn totiž říká, že nepřišel volat spravedlivé, ale hříšníky (Mt 9,13). Rovněž i apoštol svědčí, že Kristus přišel na tento svět zachránit hříšníky a sám vyznává, že je prvním z nich (1Tim 2,15). Jestliže tedy také ona byla učiněna Matkou Páně kvůli hříšníkům – čili kvůli mně a mně podobným – jak by mne nesmírnost mých hříchů mohla donutit zoufat si nad jejich odpuštěním? Vždyť v této Panně nám byl dán tak nevyslovitelný dar k jejich uzdravování? Avšak samotné uzdravování: u koho bude účinnější anebo v kom bude působit milosrdněji nežli v těch, jimiž je tak veliké dobro milováno, objímáno a ctěno? Povzbuďme tedy svou mysl, bratři moji, a usilujme, nakolik můžeme, směřovat k vyvýšenosti této Panny a k její chvále vypovězme to slitování jejího Syna, které nám ráčila zjevit, a o tom, co bude vyřčeno, rozvažujme. To jediné bude snad nemalou příčinou naší spásy, po níž tolik toužíme; spasitelným lékem duším zraněným údery hříchů. Jak by se totiž mohlo stát, aby ze vzpomínky na její chválu nevzešla hříšníkovi spása? Vždyť její lůno se stalo cestou samotnému Spasiteli přicházejícímu uzdravit hříšníka. A proč jsem řekl jen cestou, když totéž lůno se stalo i svatební a královskou síní Boha, ve které přebýval? Skutečně totiž přebýval v tomto lůně, aby v něm a z něj sám sebe učinil tím, čím předtím nebyl. Ó, příbytku zázračný! Ó, přebývání nevyslovitelné! Toho, jehož nemohla pojmout nebesa nebes ani celý vesmír, přijalo panenské lůno blažené Marie, když jeho samotného, dokonalého Boha a dokonalého člověka v jedné osobě, ze sebe počalo a zrodilo. A přesto je ono lůno cestou, neboť skrze ně přišel Bůh učiněný člověkem jako viditelný na svět.

## Kapitola druhá – Původ Panny Marie

Už samo ohlašování, že svatá Panna je Matkou Boží, předčí každou vznešenost, která může být po Bohu řečena nebo pomyšlena, a právě to je pro lidskou mysl, která po ní prahne, tím nejvyšším námětem k rozjímání a rozvažování. Přesto však mi v srdci přišlo, abych nejprve řekl něco o jejím narození, a následně – pakliže by slabost mé mysli mohla o ní pochopit cokoli,

co bych považoval za neodporující její důstojnosti – rád bych to dal na známost. Pomoz mi tedy, Paní, a rač pohlížet nikoli na mé zásluhy, kterých se děsím, nýbrž na ty své, které si ctím. Ty zajisté víš, že ve své mysli sám sebe považuji za naprosto nehodného o tobě mluvit anebo cokoli psát. Ale protože vím, že jsi svým přívětivým okem pohlédla na mnohé mně podobné, chtěl bych nějakou poníženou službou své zbožnosti, jakkoli nehodnou tvé důstojnosti, o tobě pojednat, pokud svým milosrdným okem ráčíš někdy pohlédnout také na mne. Pomlčím tedy o tom, co bylo o této Panně prorokováno od samotného počátku veškerého stvoření až do příchodu jejího svatého Syna, jak skrze ty spravedlivé, kteří byli před zákonem, tak skrze ty, co byli pod zákonem. Sám ovšem usuzuji, že jejímu narození – o němž mi zajisté není neznámo, že pocházelo z linie lidského rození – předcházely jakési veliké a obdivuhodné náznaky božských znamení. Která znamení to ovšem byla, to bez pochybností ví pouze ten, jenž si ji ještě před jejím narozením vyvolil za svou Matku. Domnívám se však, že se tak stalo, a není nevhodné tomu věřit, aby úcta věřících k jejímu původu byla tím větší, čím více by každý uvážil, že vznešenost tak veliké věci byla skryta v hlubším tajemství. Avšak Církev Boží nepřisuzuje nějakou velikou závažnost onomu spisu, v němž se uvádí, že jejímu narození předcházelo andělské zjevení. Vždyť sv. Jeroným, ačkoliv toto vyprávění sepsal podle látky jakéhosi spisu, o němž doznává, že ho v mládí četl, ale že ani nezná jeho autora,[2] přece sám říká, že to, co napsal, nenapsal z důvodu, že by chtěl církvím předložit jakousi jistotu ohledně popsané události, nýbrž jednoduše proto, aby vyhověl prosbám přátel. A proto, jak jsem řekl, nechtěl, aby tento spis byl Církví přijat jako autoritativní, protože zajisté považoval za nevhodné pronášet o Matce Boží k její chvále cokoliv pochybného. Vždyť to, co je o ní skutečně s jistotou známo, poskytuje takovou látku k chválám, že kdokoliv by toužil setrvávat v jejím chválení, je nutné, aby se jeho vyjadřovací prostředky podřídily její velikosti a pravdě. Jako totiž ona jediná nad všechny vyniká jedinečností zásluh, tak je také vhodné, aby se všechno, co se jí týká, skvělo jakousi jistou pevností pravdy.

## Kapitola třetí – Andělovo zvěstování

Když se tedy narodila a zanechala za sebou věk nemluvněte, jak asi čistě, jak svatě a jak bohulibě uspořádala a vedla svůj život! Kdo to dokáže, byť jen myšlenkou, neřkuli slovy, vystihnout? Nikdo ostatně nepochybuje, že její tělo bylo tím nejčistším a duše tou nejsvětější,

[2] Není jasné, o jakém spisu sv. Jeronýma zde Aedmer mluví. Dnes je ale dobře známo Evangelium o narození Panny Marie, které podává zprávu o zjevení anděla jejím rodičům Jáchymovi a Anně a jejich následném setkání u jeruzalémské Zlaté brány, po kterém došlo k početí Bohorodičky. Je to samozřejmě spis apokryfní, ale přesto se v Církvi těší poměrně velké vážnosti. Viz POKORNÝ, Petr a DUS, Jan Amos, ed. *Novozákonní apokryfy I: Neznámá evangelia*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. Krystal, sv. 1. ISBN 80-7021-839-8.

naprosto bez jakékoli skvrny hříchu; že byla ochraňována neustálou andělskou stráží, jakožto knížecí síň, kterou se chystal tělesně obývat Bůh, Stvořitel její i všech, jenž z ní také nevýslovným působením chtěl přijmout člověka do jednoty své osoby.[3] A co je na tom divného? Vždyť také u lidí je zvykem – jestliže tedy může být učiněno nějaké srovnání věcí nebeských s pozemskými –, že když někdo významný nebo nějaká bohatá osoba někam cestuje a chce se zde ubytovat, jedou napřed členové doprovodu, aby místo zajistili, očistili, ozdobili a postarali se, aby bylo pro jejich pána přichystané a vhodné k přebývání. Jestliže se tedy takové přípravy činí kvůli příchodu pozemského člověka a dočasné vlády, jaká asi příprava každého dobra se konala kvůli příchodu nebeského a věčného Krále v srdci Nejsvětější Panny? Vždyť ona ho měla nejen hostit sama v sobě, ale také ho, z její vlastní podstaty učiněného člověkem, měla sama porodit. Když tedy *„přišla plnost času“* (Gal 4,4), který pro svůj příchod sám Pán před počátkem časů určil, poslal anděla Gabriela, jednoho z prvních knížat svého království, aby zvěstoval tobě, ó nejblaženější z žen, že se již blíží spása lidského rodu a že on sám tuto spásu uskuteční tak, že se působením Ducha svatého narodí jako pravý člověk, a to z tebe, ó Nejčistější. Slyšíš, Paní, slova, která jsou pronášena, děsíš se a žasneš z věci, jaká od věku nebyla slýchána. Nejsi však rozkolísána žádnou nevěrou a ve svém nitru bez pochybování považuješ za nemožné, aby se nestalo to, o čem anděl řekl, že se to stane. Uvěřila tedy a nejpevněji pochopila, že Bůh je tak dobrý, tak laskavý, tak plný každého milosrdenství, že chce z nebeského trůnu sestoupit na zem a – učiněn člověkem – svou smrtí, kterou si nezasloužil, vysvobodit lidský rod od ustavičné smrti, kterou byl držen. V odpověď poslovi tedy říká: *„Hle, služebnice Páně, staň se mi podle tvého slova.“* (Lk 1,38) Ó, víro Bohu příjemná! Ó, poníženosti líbezná! Ó, poslušnosti přinesená jako ta nejlepší oběť Bohu! Jak by tedy v ní mohlo zůstávat ještě něco, co by urazilo oči přicházejícího Boha? Je zajisté řečeno, že Abrahám se pouhou vírou zalíbil Bohu a že jenom to samotné, že Bohu uvěřil, mu bylo započítáno za spravedlnost (Gal 3,6). Bůh však prohlašuje, že jeho Duch spočine na ponížených a pokojných a na těch, kdo se bojí jeho slov (Iz 66,2), a že chce raději poslušnost než oběti (1Sam 15,22). Jestliže se tedy svatá Panna tak jedinečně zalíbila Bohu právě v těch věcech, které jsou Bohu tak příjemné, že nijak neuvěřím, že by se mu jakkoliv mohla zalíbit ještě více, není nic podivného na naší víře, že – jestliže by v ní ještě přetrvávalo něco z dědičného nebo osobního hříchu – bylo její srdce od toho všeho očištěno tak, že na ní, ponížené a tiché a mající bázeň před slovem Božím, skutečně v plnosti spočíval Duch Boží; a že ji, která byla vůli Páně poslušná s nejčistším a prostým srdcem, přijímal raději než všechny oběti, a právě proto se z ní,

[3] Touto „jednotou osoby“ se zde myslí tzv. hypostatická unie, což je ústřední christologický pojem, vystihující způsob spojení dvou přirozeností, božské a lidské, v jediné osobě Kristově.

zastíněné mocí Nejvyššího, vtělil Syn Boží.[4] Zde ať se vzpruží pozornost lidské mysli a seč může ať si trošku všimne, jak velice cenil všemohoucí Bůh zásluhy této nejblaženější Panny. Ať si povšimne, říkám, a rozvažuje, vidí a obdivuje, že Bůh Otec ze své přirozenosti bez počátku zrodil jednoho Syna, sobě soupodstatného, spoluvěčného a spoluvšemohoucího, a skrze něho učinil z ničeho všechna stvoření viditelná i neviditelná. Bůh ale nestrpěl, aby tento jeho jediný, nejmilovanější a ve všem mu naprosto rovný zůstal pouze jeho, nýbrž chtěl, aby právě on byl zcela pravdivě také pro blahoslavenou Marii jediným, nejmilovanějším a přirozeným synem; a to ne tak, že by byli dva, jeden Syn Boží a druhý syn Mariin, nýbrž jeden a tentýž, jenž je Synem Božím, aby byl v jedné osobě také synem Mariiným; a ten, jenž je synem Mariiným, aby byl jeden a tentýž v jedné osobě také Synem Božím. Kdo když toto slyší, neustrne a nebude to, že Bůh něco takového mohl chtít, pokládat za věc obdivuhodnou, nad níž se nic většího ani nedá vyslovit? Dívka narozená z potomstva Adamova, vzešlá z hříšného pokolení, je náhle namísto Evina zlořečení hlásána jako požehnaná nad všechny ženy; počíná, pracuje k porodu a rodí člověka-Boha, jenž se chystá Adamovy syny zbavit všech provinění a postavit je jako své spoludědice v nebeském království.

## Kapitola čtvrtá – Láska Panny k Synu

Jak obdivuhodný a nevýslovný cit lásky může tedy být pozorován mezi tímto tak velikým synem takové matky a touto tak velikou matkou takového syna! Ať to alespoň nějakým způsobem uváží ti, kteří se navzájem milují žárem jedinečné lásky, rozumí se matka syna a syn matku. Ať tedy uváží, jak říkám, nějaká dobrá matka, jakým jen je uchvácena citem vůči jedinému a dobrému synovi a tento dobrý syn ať podobně uváží, jakou je pohnut přívětivostí vůči své dobré a nejsladší matce. A ať do nějaké míry sledují, jestli si mohou nějak představit lásku této dobré matky vůči svému vpravdě dobrému a jedinému synu a lásku tohoto dobrého syna vůči své skutečně dobré a nejsladší matce. A zajisté, všichni lidé se rodí ze spojení dvou osob, muže a ženy, a ti, kteří se takto rodí, dluží pak svou lásku oběma těmto osobám, to jest otci i matce, a také jim samotným [dluží svou lásku] oba rodiče, kteří je zrodili. Jenomže zde, tu lásku, kterou každý otec a matka dluží svému dítěti, dluží tato nejšťastnější z matek svému synu sama; a také tu lásku, kterou každý syn dluží zároveň svému otci i matce, onen syn pravé

[4] Dogma o Neposkvrněném početí Panny Marie bylo vyhlášeno až papežem Piem IX. 8. prosince 1854. Víra, že Panna Maria byla neposkvrněná a prostá každého i sebemenšího hříchu, byla v Církvi od počátku. Nebylo ale jasné, v kterém okamžiku byla očištěna od skvrny dědičného hříchu. V době vzniku tohoto textu se na Západě právě o této otázce začínaly vést diskuse a Aedmer ve svém *Traktátu o početí blahoslavené Panny Marie* jako první zformuloval myšlenku, že k tomu mohlo dojít v samotném okamžiku jejího početí. Z toho pak plyne, že Neposkvrněná Panna nebyla skutečně nikdy žádnou skvrnou hříchu dotčena. Tento výklad byl však zatím spíše jeho „hypotézou“, a proto se také zde vyjadřuje tak opatrně.

panny dluží jedině samotné své matce. Vždyť jako se jiné děti rodí z otce a matky, tak se její syn narodil pouze ze samotné matky. Láska téhle matky k svému synu a tohohle syna k své matce tedy převyšuje všechny lásky rodičů vůči dětem i dětí vůči rodičům. A tyto věci se zajisté děly podle řádu synovství, o němž je ovšem dosvědčeno, že nastalo mimo zákon lidského plození. Chcete-li pak, prozkoumejme – nakolik nám to bude dovoleno a nakolik zmůžeme – lásku tohoto syna a této matky také jiným způsobem. Panna, jež rodí, je zajisté zrozena v čase; ten ovšem, jenž se narodil, je Bůh, skrze něhož byly učiněny věky, a v němž byla stvořena i sama tato Panna. On první tedy ukazuje lásku, kterou měl k Panně, a to lásku, nad níž, jak soudíme, není žádné větší. Učinil ji svou matkou, ale neodejmul jí její panenství. A ona sama zajisté tyto dvě věci nejlíbezněji milovala, totiž panenství a plodnost. Panenství, protože rozuměla, že ono se Bohu líbí nadevše; plodnost, protože bez ní se obávala, že na ni přijde zlořečení Zákona, který byl dosud zachováván tělesně. Přece však láska k zachování panenství v ní zvítězila a zbavila ji strachu z hrozícího zlořečení. Panna tedy jemná, útlá a překrásná, zrozena z královského potomstva, upřela veškerý svůj zájem, veškerou svou lásku a každou svoji snahu na to, aby své tělo i duši zasvětila Bohu v ustavičném panenství. Věděla totiž, že čím svatěji ho bude zachovávat, tím výše se přiblíží tomu, jenž je ze všech nejčistší, ba jenž je čistota sama. A tak doufala a uvěřila, že obejmutím toho, o čem poznala, že je to Bohu Zákona příjemnější, zcela unikne zlořečení Zákona, který byl dán [Izraeli]. Ve svém srdci totiž usuzovala, že on je tak dobrý a moudrý, že jelikož vidí, že ona podle svého svědomí žádným způsobem nemůže či neumí konat lépe, než jak konala, nachází v tom její zřejmý úmysl vyhnout se každému hříchu. A nebyla zahanbena: *„Kdo totiž doufal v Hospodina a byl od něho opuštěn?“* (Ž 30,2) Ostatně když viděl její tak svatý úmysl, tak čisté předsevzetí, tak pevnou víru, vytrvalou naději a neutuchající lásku, konal vůči ní s takovou pozorností svého milosrdenství, aby ani svatost jejího úmyslu nebyla zmarněna, ani čistota jejího předsevzetí narušena, ani pevnost její víry oslabena, a ani stálost naděje se nezakolísala, ani láska v této plnosti neubývala. Dal jí tedy, aby zůstala i pannou, jak si to více přála, a aby nikdo nepochyboval, že je osvobozena od zlořečení Zákona, stala se i plodnou. A odkud tedy pocházela její plodnost? Z Ducha svatého, který všechno zúrodňuje, všechno oživuje, všechno živí; stala se plodnou, jak říkám, skrze toho, bez něhož se každá plodnost obrací v neplodnost a rozpaluje se k strávení ohněm. A zajisté bylo vhodné, aby když tento Duch svatý na Pannu sestoupil, stala se plodnou ta, která měla porodit Boha, skrze nějž je zachraňován celý svět. Co tedy zde řekneme? Domníváte se snad, že existuje nějaká lidská mysl, která dokáže proniknout míru oné lásky, jež měl Bůh k této Panně, když tu, kterou ze všech nejvíce miloval, zároveň zachoval v naprosté neporušenosti, a také ji, tolik důstojně a čistě oplodněnou, učinil matkou

svého vlastního Syna? Může snad, prosím, někdo z lidí anebo andělů alespoň myšlenkou uchopit něco porovnatelného s nesmírností této lásky anebo s důstojností jí prokázané pocty? Napřimte prosím, bratři moji, napřimte ostrost svého úsudku k rozvažování tolik obdivuhodného působení Božské hodnosti a tolik nevýslovné a pro každý věk úchvatné milosti a vyvýšení této Ženy všech věků. A ty, ó nejblaženější z žen, v niž plynula tak hojná a překypující milost všech milostí — jaké asi nadšení jsi měla vůči tomu, jenž ti *„učinil tyto veliké věci“,* pro něž, jak jsi sama řekla, jsi si zasloužila být blahoslavena každým pokolením? (Lk 1,48) Vpravdě tvá duše velebila Pána a duch tvůj zajásal v Bohu, tvém spasiteli (v. 46-47). Ó, jaký spasitelný div! Vždyť ten, který z tebe vzešel, nejenže tebe, ó Paní, vyvýšil neocenitelnou spásou, ale také svým obdivuhodným úradkem uzdravil celý svět, poskvrněný ranami hříchů. Vskutku, když hleděla na toho, který jí učinil tyto obdivuhodné věci, jak se jako maličký pohybuje na jejích rukou, visí u jejích prsou, a jako dítě pláče pro maličké nepříjemnosti svého malého tělíčka, jakým asi citem byl její nejzbožnější duch pohnut? Anebo s jakou pozorností bylo její nejčistší tělo připraveno zabránit všemu, o čem se obávala, že mu to bude nepříjemné? Ó, Bože, synu této nejšťastnější matky, jenž jsi moc a pravá moudrost nejvyššího Otce, prosíme tě, abys právě s tím milosrdenstvím, v němž jsi se stal člověkem, ráčil do našich srdcí vložit vědomí toho, jakým zanícením a jakými myšlenkami byla asi zaujata tato tvá nejsladší matka, když tě tak maličkého, jásajíc a plesajíc, svými pažemi držela, když se tebou, děťátkem, těšila sladkými a nesčetnými polibky, když tě plačícího na svých kolenou s nejrozličnější vynalézavostí potěšovala, a když konečně ti lahodila dalšími a dalšími pozornostmi, kterým ji naučila mateřská něha. Nauč nás, prosím, aspoň trošku myslí pojmout ten cit, kterým se naplňovalo její srdce – a jestliže si ho, zavaleni špínou našich hříchů, nezasloužíme plně obsáhnout, takový, jakým opravdu byl – dopřej nám, abychom si v našich trampotách zasloužili se ho porozuměním alespoň maličko nadechnout. A ať není nikým považováno za opovrženíhodné cítit v sobě něco málo z citu této matky k svému synu. Žádným způsobem zajisté neuvěřím, že ten, kdo si zasloužil být povznesen k jeho porozumění, může potom zůstat netečným k sladkosti jeho lásky. Kdo však přešel ke sladkosti lásky, o tom není důvod pochybovat, že má dospět i k účasti na její odměně. A jakou odplatu za svou lásku obdržela, to dobře ví celé křesťanstvo, které nejjistěji věří, že byla vyvýšena nad všechna nebesa a postavena nad všechny andělské chóry. A proto, bratři, usilujme, jak jen můžeme, nějakým způsobem poznat cit této tolik dobré matky a sami, tím že se poddáme velikosti věci a budeme občerstveni sladkostí její lásky, aspoň nějak okusit, k jaké odměně budoucí útěchy si s pomocí jejích zásluh zasloužíme být pozdvihnuti. Kdokoli tedy někoho miluje upřímným a sladkým citem lásky, touží jeho nepříjemnostem přispět na pomoc příjemnými a krásnými věcmi, a

jestliže se něco přihodí, smutný zapláče a znovu a znovu u sebe tento cit rozvažuje a přemýšlí, jaké by to bylo, kdyby se tento cit stal ještě větším v míře, kterou mu lahodí si představovat. Ale když to učiní, a bude se domnívat, že může tuto svou lásku, jakkoliv ve svém rozumu zvelebenou, do nějaké míry přirovnávat k lásce této nejdobrotivější Paní a Matky k svému Bohu a Synu, nevím, zda je vhodné, aby byl při tomto svém přirovnávání někým slyšen. A není divu, vždyť sám Duch Boží, sama Láska všemohoucího Otce i Syna, sám ten, skrze něhož a v němž je milováno všechno, co je dobře milováno, sám on, jak říkám, přišel – abych tak řekl – tělesně do ní, a odpočinul v ní s jedinečnou milostí, přede všemi věcmi i osobami, které jsou stvořeny, ať v nebi nebo na zemi, a učinil jí Královnou a Vládkyní nebe i země a všeho, co je v nich. A nyní někomu, dočasně opojenému ušlechtilým citem, přijde na rozum, že snad v sobě má něco z té lásky, a že to může být porovnatelné s onou láskou, kterou měla tato nejblaženější z matek k tomu, jímž, jak rozuměla, byla vyvýšena tak nevýslovnou důstojností. Tedy velikost lásky této Panny k svému Synu a nesmírnost sladkosti, kterou její duše jásala a rozplývala se k témuž svému Pánu a Bohu překonává všechny lásky a sladkosti ke každému stvoření. A proto, komu bude dáno alespoň tolik, aby o ní mohl s líbezným zaujetím často rozmýšlet, o tom usuzuji, že jde o velmi nadějné znamení jeho spásy. Co ale mám říci, když její láska k tomuto jejímu nejmilovanějšímu Synu byla tak nesmírná? Jakou a jak nevypravitelnou radostí byla naplňována celá její bytost, když toho, kterého tak velice milovala, a o němž věděla, že je Stvořitelem a Pánem všech věcí, měla dlícího u sebe, s ní stolujícího a s líbezným citem ji učícího, cokoli jen chtěla znát? Kdo jen to pochopí?

## Kapitola pátá – Spoluutrpení blahoslavené Panny s ukřižovaným Synem

Když tedy byla oblažena takovým jásáním z jeho přítomnosti a přebývání s ní, ať uváží, kdo jen může, jakými bolestmi, jakými nářky, jakými asi vzdechy se [Panna Maria] mučila, když potom hleděla, jak je jí rukama ukrutníků odňat, jak je veden k odsouzení a jak stojí před tribunálem zločinného soudce, aby podstoupil smrt. Snad mohla mít – abych mluvil podle lidského obyčeje – jakousi útěchu z naděje na jeho vyváznutí, dokud slyšela, že rozsudek o jeho smrti ještě záleží na sporu místodržitele, který se ho snažil osvobodit, s nejhorším židovským lidem, který se ve snaze, aby [Kristus] nebyl osvobozen, odvolával proti místodržiteli [Pilátovi] na císaře. Najde se však někdo, kdo dokáže pochopit stav jejího nitra, když už byl rozsudek smrti vynesen a každá naděje na vyváznutí ji opouštěla a s nářkem pohlížela, jak bere na ramena kříž, na kterém má být pověšen, a nese ho na místo svého umučení? A k těmto jejím bolestem byla přidána bolest další: Petr a ostatní učedníci – kteří jím byli od ničeho vyvoleni k apoštolátu a pozdvihnuti k vysokosti takové síly, že i rozkazovali démonům, a byli i zasvěceni do jeho

tajemství a učiněni mu ve všem blízkými – jakmile nastala hodina, kdy byl vydán, dali se na útěk, a toho, za nějž chvíli předtím slibovali podstoupit smrt, zapomenuvše na tolikerá dobrodiní i na své sliby, zanechali před jejími zraky samotného. Proto ho, všemi přáteli opuštěného, plačíc, následovala s těmito slovy: „Kráčíš jako smírce na zabití za všechny, nejde ti vstříc Petr, jenž řekl: *‚život za tebe položím‘* (Mt 26,35), opustil tě i Tomáš, který říkal: *‚pojďme, ať zemřeme spolu s ním‘* (J 11,16) a nikdo z nich s tebou nezůstal, jenom ty sám jsi veden; ty, jenž jsi mne zachoval čistou, můj Syn a můj Bůh.“ Zajisté stačí, že tato slova, pronesená z pramene veliké zbožnosti, byla takto vzpomenuta, aby si každý zbožný, mající soucit s touto bolestivou Matkou, nějak zasloužil být odměněn plodem její dobrotivé lásky. Když ale bylo nutno jít k jeho samotnému umučení, a on, přibit na kříž, spatřil tu ji, svou Matku, a támhle učedníka, kterého miloval, jak stojí poblíž, aby nezanechal Matku úplně opuštěnou, dal jí namísto sebe za syna učedníka, který tam byl přítomen, se slovy: *„Ženo, hle tvůj syn!“* (J 19,26) Ó, jaká záměna! Namísto věčného a neměnného Boha přijímá pouhého porušitelného člověka, namísto vlastního jediného syna přijímá za syna otroka. Ó, Paní, jaké asi myšlenky se v tobě nacházely, když jsi od toho, jehož jsi nadevše milovala, slyšela, že ti nastává tak nesrovnatelná záměna? Skutečně tvou duši pronikl meč bolesti, který ti byl hořčejší než všechny bolesti jakéhokoliv tělesného utrpení. Jakákoli ukrutnost způsobená tělům mučedníků byla lehká, nebo spíš žádná, v porovnání s tvým utrpením, které svou nesmírností nepochybně proniklo veškerá zákoutí tvého nejdobrotivějšího srdce. A zajisté, dobrotivá Paní, neuvěřím, že bys mohla jakkoli snést ostny takového mučení a nezemřít přitom, jestliže by tě neposiloval a nepotěšoval sám Duch života, Duch veškeré útěchy, totiž Duch tvého nejsladšího Syna, pro jehož umírání jsi se tak soužila, a jestliže by tě vnitřně nepoučoval, že jeho smrt není smrtí stravující, ale spíše vítězstvím všechno mu podřizujícím, jak jsi to i na vlastní oči, třebas jsouc na pokraji smrti, viděla, že se to na něm uskutečňuje. A přece zemřel a byl ti za tvého přihlížení vzat z očí a položen do hrobu. O ostatním pomlčím, naprosto nevědouc, kde anebo odkud mám vzít slova, kterými bych snad něčímu rozjímání mohl přiblížit míru tvého zármutku — ó, Panno nejcudnější. Vždyť ty jsi hleděla na toho, kterého jsi jako panna počala, jako panna porodila, a po jehož porodu jsi také pannou, jak jsi dobře věděla, zůstala, a skrze něhož jsi rozuměla, že jsi si zasloužila být blahoslavena od všech pokolení; hleděla jsi na něj, jak je zuřivostí zločinců sprovozen ze světa tolik ukrutnou smrtí, a tak náhle odňat tvým očím a položen do temného hrobu. Proto opravdu nevím..., co bych já, nevímkdo, měl..., kde či odkud bych vzal, co bych komukoli představil pro rozjímání o tom, v jakém stavu se tehdy nacházel tvůj duch. Avšak prudkost zármutku se po vzkříšení tohoto tvého Syna obrátila na radost. A všimněme si, bratři moji, na jakou a jak velikou radost.

## Kapitola šestá – Radost ze vzkříšení

Když jsme se výše usilovali rozjímat o její radosti a jásotu, kterými byla naplňována, dokud s ní tento její Syn přebýval v smrtelném těle, nedostávalo se nám v tomto našem úsilí sil a viděli jsme, že ona je velikou a obdivuhodnou nad každý lidský rozum. Jestliže tedy byla tak velikou tehdy, když dobře věděla, že tento její Syn má zakrátko zemřít, jakou nebo jak velikou asi byla nyní, když už věděla, že on pošlapal zákony smrti, vstal z mrtvých a má nejen žít věčně, nýbrž také ustavičným právem panovat nebesům i zemi a celému stvoření? Nechci říkat, kdo by se měl snažit onu nesmírnost její radosti pochopit. Vždyť ona je obdivuhodnou a nepochopitelnou i samotným Božím andělům. Těžko tedy uvěřím, že by mohla být pochopitelnou komukoliv ze smrtelných lidí. Avšak jestliže se někdo ptá, proč evangelisté nepodávají správu o tom, že se nejdobrotivější Pán při svém zmrtvýchvstání nejprve a především zjevil této své nejsladší matce, aby utěšil její bolest, říkáme to, co jsme slyšeli od jistého moudrého člověka, když jsme se ho právě na toto dotazovali. Podle něj tedy je autorita evangelijního vypravování natolik závažná – jak je to ostatně známo – že se v něm nenachází nic podružného, nic zbytečného ani nadbytečného. Proto kdyby bylo napsáno, že Matce Páně, Paní světa, se – jako i komukoli jinému – zjevil její vlastní Syn povstávající z říše zesnulých a poučil ji o svém vzkříšení, kdo by taková slova nepovažoval za nadbytečná? Tím by přeci přirovnával Královnu nebes i země a celého stvoření k tomu anebo onomu muži či ženě, jimž se zjevil. V ní však plně a dokonale spočíval Duch toho, jenž jí nad světlo jasněji zjevoval jak své vlastní bytí, tak i všechny své činy. Proč by tedy evangelisté psali, že tehdy a tehdy se jí ukázal být takovým a takovým?

Když jsme takto stručně odpověděli na něčí případné dotazy, podle toho, jak jsme to přijali, postavme si nyní v rozjímání před oči něco z radosti této nejblaženější Panny a Matky. Ne že bychom se domnívali, že ve stavu naší smrtelnosti budeme moci míru této radosti plně pochopit, nýbrž abychom ji, díky takovému částečnému okušení, ctili s tou zbožností, které jsme schopni. Takto totiž [Maria] obvykle přináší veliký užitek těm, kdo vzdychají po tom, co z její slávy zahlédli a okusili. Jestli tedy měla radost, když s ní její syn dlel v těle, jestli měla radost i tehdy, když její syn pošlapal smrt a vstal z mrtvých, zda snad zajásala menší radostí, když tento její syn v tom těle, o němž věděla, že ho přijal z ní, před jejíma očima pronikal nebesa? Kdo by něco takového řekl? Ba co více, kdo by nevěřil, že tato radost vynikala nad všechny radosti, které jí předcházely? Dobré matky v tomto světě obvykle velice jásají, když vidí, že jsou jejich synové pozdvihováni k pozemským poctám. A tato bezpochyby dobrá Matka by nejásala nevýslovnou radostí, když viděla, že její jednorozený Syn právem vlády

vystupuje nad všechna nebesa a tímto vystoupením dosahuje přístupu k Bohu Otci všemohoucímu? Ba, co podobného této radosti bylo kdy slyšet? Co kdy bylo řečeno, aby skrze to mohla lidská mysl svůj úsudek usměrnit k tomuhle [předmětu rozjímání, jímž je nesmírné štěstí Bohorodičky]? Avšak i tato velikost její radosti byla ještě rozhojněna, když při sestoupení Ducha svatého na učedníky skrze jejich kázání, jak víte, přijalo hned víru takové množství lidí. A nikomu nepřipadá divné, když říkám, že její radost při obrácení věřících vzrostla. Díky tomu totiž, kromě radosti, kterou při obrácení těchto [nových věřících] přijímala ze spásy lidského rodu, viděla také, že její Syn nezemřel nadarmo, protože jeho smrt tak účinně působí i v těch, kteří ji předtím zapříčinili. Měla tedy radost na nebi, radost na zemi a navíc i radost v celém stvoření. Radost na nebi, neboť plod jejího života již jako vítěz nad smrtí a nad celým světem kraloval v nebi a svým vítězstvím oslavoval Boha Otce všemohoucího a nezměrnou velebností potěšoval všechny zástupy nebeského chóru. Radost na zemi měla, neboť hleděla, jak ti, pro jejichž spásu, jak věděla, se stala Matkou Boží, již odhodili ďáblovo jho, kterým byli drženi v zajetí, a svobodně běží k samotné spáse. V celém stvoření měla radost proto, že viděla, jak je vychváceno z předešlého útlaku a navrací se do toho stavu, ke kterému bylo na počátku stvořeno. Totiž poté, co člověk pohrdl Bohem a zbaběle se nebál jít proti jeho přikázáním, nenáleželo mu již žádné skutečné právo na jakoukoli stvořenou věc, kterou Bůh určil k jeho podpoře. A proto když ve své zatvrzelosti proti Bohu, Pánu všech věcí, setrvával, a přesto nadále nepřestával tyto věci ke své podpoře používat, dopouštěl se tím člověk bezpráví vůči Pánu Bohu a takto vlastně znásilňoval a utlačoval Boží stvoření. Avšak nyní, když se již člověk skrze smrt Syna této nejblaženější Matky navrátil do Boží milosti, navrátil se také k synovskému právu svobody, k níž bylo Boží stvoření učiněno, proto totiž, aby sloužilo tomu, o němž poznává, že právě pro něj bylo zřízeno.

Tyto věci jsi, nejsvětější Paní, viděla, tyto věci jsi pochopila, a velice jsi zajásala, že byly skrze tebe tak obdivuhodným způsobem naplněny. Tyto věci, máme, bratři, za sladké a toužíme, abyste je také vy měli za sladké a často si v paměti připomínali a rozvažovali lásku a radost této Paní, kterými se celá její bytost v Bohu a z Boha s neustálou hojností těšila. Nic totiž není prospěšnějšího po Bohu než vzpomínka na Matku Boží; nic spasitelnějšího než rozjímání o dobrotivé lásce, kterou ona planula při vzpomínce na svého Syna a při rozvažování o něm. Nic nechutná líbezněji než okoušet její blaženou radost, kterou se mnohonásobně sytila v tomtéž a skrze téhož svého Syna. Častokrát jsme totiž viděli a slyšeli, jak mnozí z lidí ve svých nebezpečenstvích vzpomněli na jméno této dobrotivé Marie, a díky tomu unikli každému zhoubnému nebezpečí. A někdy se záchrana dostaví rychleji, poté co bylo vzýváno její jméno, než když bylo vzýváno jméno Pána Ježíše, jejího Syna. A toto se zajisté neděje proto, že by ona

byla větší nebo mocnější než on, a ani on není veliký nebo mocný skrze ni, nýbrž ona skrze něho. Proč se tedy častokrát dostaví rychlejší záchrana při vzpomenutí jejího jména než při vzývání jména jejího Syna? Řeknu, jak to cítím: Její Syn je Pán a Soudce všech a hledí na zásluhy každého. Když tedy on sám je někým vzýván a nevyslyší ho hned, určitě to činí spravedlivým soudem. Když je však vzýváno jméno jeho Matky, pak i když zásluhy vzývajícího jsou nedostatečné, zásluhy Matky přece působí, aby byl vyslyšen. To ostatně dennodenně dosvědčuje lidská zkušenost, kdy někdo někomu připomene jméno jeho přítele, a tak od něj účinněji dosáhne věc, kterou svou obyčejnou prosbou nijak dosáhnout nemohl. A proto, jestliže je vzpomínka jména Matky Boží tak užitečnou a prospěšnou, není divu, že časté rozjímání o její svaté lásce přinese plod veliké spásy a opětovné zabývání se nesmírností její radosti nám dá plnou líbeznost.

## Kapitola sedmá – Radost blahoslavené Marie při nanebevstoupení Syna

Z tohoto důvodu obraťme ještě svá slova k rozjímání o její radosti a nasyťme své mysli ještě trochu její sladkostí. Uvažujme tedy: Když nitro této nejzbožnější Paní naplnila tak nesmírná radost z těch věcí, které jsme už před chvílí – nakolik jsme byli schopni – v rozjímání částečně okusili, zdali jí snad mohlo nad tyto věci ještě něco radosti přidat to, co věděla ze zjevení Ducha svatého, které vylučovalo každou dvojznačnost, že totiž po uplynutí úseku pomíjivého života má vystoupit k blaženosti nebeského království a v neustávajícím nazírání vidět svého Syna, rovného všemohoucímu Bohu Otci v jeho Božství, takového, jaký je; a že také sama má po něm věčným právem panovat celému stvoření na nebi, na zemi i v podsvětí? Kdo však uzří nesmírnost této radosti a nebude při tom takovým rozjímáním uchvácen? A jestliže je příčina radosti tak veliká a jedinečná, jakou a jak nesmírnou je potom radost sama? Jak jsi ale mohl, ó dobrotivý Ježíši, nejvlídnější Synu této tvé nejsladší Matky, strpět, abys potom, co jsi se navrátil do království své slávy, ji zanechal jakoby osiřelou v bídách tohoto světa, a nevzal ji s sebou, aby s tebou hned kralovala? Snad, Pane, aby u tvého nebeského dvora nevznikla pochybnost, komu se má jít dříve vstříc: tobě, tedy Pánu, ujímajícímu se poprvé svého království v přijatém těle, anebo jí, své Paní vystupující již k tomuto svému království, získanému mateřským právem. Nemyslím si totiž, že by bylo vhodné, aby se při tomto uvítání nebeský dvůr rozdělil do dvou částí a část při tomto vašem prvním příchodu sloužila tobě a část jí, především když tento tvůj nebeský dvůr je tvůj a skrze tebe rovněž i celý její. Přidržel jsi se tedy rozumnějšího a vhodnějšího záměru a chtěl jsi ji předejít, abys jí ve svém království připravil místo nesmrtelnosti, a takto ji potom uvítal slavnostněji, doprovázen celým svým dvorem, a povýšil ji k sobě ještě vznešeněji, jak se slušelo na tvou Matku. A není zajisté od věci

věřit, že on svou Matku předešel právě z těchto důvodů. Vždyť on sám, jednorozený Syn této nejblaženější Panny, přislíbil svým učedníkům, že odejde-li, připraví jim ve svém nebeském sídle místo, aby je pak vzal k sobě. Jestliže tedy jím bylo připravováno místo k slávě a cti učedníků, jak by se nepřipravovalo ke cti a slávě jeho Matky, Paní a Královny andělů? Kromě toho, jak se mi zdá, bylo její přebývání mezi jeho apoštoly po Pánově nanebevstoupení užitečné a nutné i pro naši víru. Oni sice byli skrze zjevení Ducha svatého vyučeni veškeré pravdě, ona však skrze téhož Ducha rozuměla hloubce této pravdy nesrovnatelně vznešeněji a jasněji, a díky tomu jim byly o tajemstvích našeho Pána Ježíše Krista skrze ni zjevovány mnohé věci, kterým se ona naučila na sobě, nejen prostou vědomostí, ale přímo účinkem a vlastní zkušeností. A odložení jejího nanebevzetí ani nemohlo způsobit jakoukoli újmu na nesmírnosti její lásky a radosti. Vždyť samotná dokonalost lásky a radosti ji svou plností posilovala natolik, že se jí nejsilnějším důvodem k lásce stávalo právě to, když viděla, že se nachází tam, kde ji chce mít Bůh, jehož milovala nadevše. A proto, kdekoli byla, libovala si i ona v Bohu i Bůh v ní, a z tohoto zalíbení šťastná, především toužila, aby se všude dělo to, o čem chápala, že se to Boží moudrosti více zamlouvá. Takovou neocenitelnou láskou a nesmírnou radostí byla obdařena tato Nejsvětější Panna po celý čas, dokud se jejímu nejmoudřejšímu Synu líbilo, aby přebývala v smrtelném těle.

## Kapitola osmá – Nanebevzetí blahoslavené Bohorodičky

A když potom také skutečně rozhodl, aby byla přijata do jeho nebeského království a aby jí byla ukázána velebnost jeho slávy, jakými, prosím, přípravami poct a zdvořilostí se zabýval celý chór andělů? Nebo jakými hlasy jásání a pozdravů zněly početné příbytky pradávných otců, nedávno k tomuto chóru přidružených? Určitě uvěřím, že všichni občané oné blažené vlasti se na příchod Matky svého Pána připravovali s neobvyklým leskem a nádherou a všichni společně plesali z očekávání tak významné události s jakousi novou a nevýslovnou elegancí a zalíbením. A není divu: sám Ježíš, Bůh a Pán všech, Syn této nejčistější Panny a Paní všech věcí, sám jí chtěl radostně a slavnostně vyjít vstříc jako své jediné Matce. Mohl by se tedy někdo z jeho družiny takové nesmírné radosti zdržet? Vždyť i mezi lidmi je známým zvykem, že každý dobrý služebník jakéhokoli velmi mocného pána jásá při příchodu přítele svého pána s o to větší radostí, čím více poznal, že i sám jeho pán přicházejícího přítele miluje. Když se tedy jedná o příchod rodičů jeho pána, o jejichž obzvláštní lásce nemůže nikdo pochybovat, pak není divu, že se za více šťastného považuje ten, kdo otěže radosti popouští s větším jásotem a slavnostnějším uvítáním. Jestliže se tedy věci takto mají u lidí, kteří, mají-li v sobě něco dobrého, přece se to zdaleka nevyrovná dobrotě občanů hořejší vlasti, rozvažuj, kdo jen můžeš,

ve své duši, s jakou radostí, s jakou slavnostností, s jakým sborovým zpěvem jásaly všechny chóry blažených duchů, když viděly přicházet jedinou Matku svého Pána i to, že samotný jejich Pán a Bůh jí chce jít vstříc ozdoben veškerou svou slávou. Tedy sám Bůh obklopen tisíci tisíců, ba nespočetnými zástupy andělů šel vstříc této své nejdobrotivější Matce, přicházející z tohoto našeho světa, vyvýšil ji nad všechna nebesa, aby spolu s ním ustavičným právem panovala celému tvorstvu, a posadil ji na trůn. Ó, slavný a šťastný den tohoto setkání! Blažený den tak přeslavného veřejného vyvýšení! Slavnostní den tolik vznešeného oslavení, obdivuhodný celému světu. Tento den totiž nevýslovně vyvýšil nejen tebe, Paní, ale i samotná nebesa, kterými jsi pronikla, i všechno, co je v nich, ozdobil novou a nevýslovnou slávou. Nebesa totiž ozdobil novou slávou, protože jejich prvotní slávu skrze tvou přítomnost zvelebil více, než je možno vyřknout nebo pomyslet. Vždyť když sem vystupuješ ty, Paní, ozařuješ nebe novou a jedinečnou důstojností svých ctností a osvětluješ je nesmírným světlem slitování a milostí. Tento den tvého vystoupení také ty, kteří si od počátku stvoření zasloužili být občany nebe, oděl radostí více než slavnostní, protože teď vidí, že se jejich napůl pobořená obec skrze slavný plod tvého plodného panenství znovu obnovuje. Vpravdě při tvém příchodu, skrze který se jim dostalo takového dobra, se jejich radost musela ještě zvětšit. Taktéž zemi napojil den tvého vyvýšení, ó nejblaženější z žen, obdivuhodnou milostí. Vždyť zatímco poznávala, že ty – kterou znala jako zrozenou ze sebe a v sobě podle obecného lidského zákona – jsi vyvýšena až k trůnu Stvořitele všeho, bez pochybování věřila, že skrze takovou hojnost tvého požehnání i sama uniká trestu dávného zlořečení, o němž věděla, že na ni byl právem uvalen při hříchu jejích prvních dětí. Co více mohu ještě říci, Paní? Člověku toužícímu pohlížet na nesmírnost tvé milosti a slávy se opravdu nedostává důvtipu a jazyk se zadrhává. Jako se totiž všechno, co je v nebesích, skrze tvé oslavení nezměrně ozdobuje, tak se skrze totéž tvé oslavení nevýslovně pozdvihuje i všechno, co se nachází na zemi. Všechny věci totiž dospěly k nádheře nesmírné důstojnosti, když si skrze tvé blažené a nejneporušenější panenství zasloužily poznat svého Pána a Boha, jehož dosud neznaly, a poznaného ho uctívat a milovat. Poznaly totiž tebe, že vystupuješ a skrze pravici Pána a Boha, svého požehnaného Syna, jsi vyvýšena, a tím se také poučily, že i ony, tomuto svému Bohu dluží všechno, co jsou, když ty, která jsi byla mezi nimi a jedna z nich, jsi si zasloužila povýšení k tak jedinečné hodnosti. Lidé tedy porozuměli, že nic nedluží ctitelům model a že jim nic nedluží ani žádný jiný druh stvořených věcí. Přijali totiž jak svého jediného Tvůrce – narozeného k obnově jejich prvotní stvořené podoby z tvého přečistého lůna – tak i tebe, která jsi postavena tak vysoko nad každé jiné stvoření a skrze kterou opět nabyli svou ztracenou důstojnost.

## Kapitola devátá – Jak velice blahoslavená Panna Maria prospěla lidské přirozenosti

Jaké tedy chvály a díkůvzdání dluží nejen samotná lidská přirozenost, ale všechno stvoření této Nejsvětější Panně! Vždyť čistá svatost a nejsvětější čistota jejího nejzbožnějšího srdce, která překračuje veškerou čistotu nebo svatost každého stvoření, si svou nesrovnatelnou vznešeností zasloužila, aby se stala tou nejdůstojnější obnovitelkou ztraceného světa. A proto srdce člověka žijícího v smrtelném těle žádným činem nestačí na to, aby hodnotilo, jakou chválu jí za toto nevýslovné dobrodiní dluží sám svět, skrze ni obnovený. A aby si někdo nedostatečně znalý těch věcí, o kterých zde mluvíme, nemyslel, že toto říkáme spíše na způsob těch, kdo jenom neurčitě chválí a nechtějí také zrakům věřících výslovným jmenováním představit samu věc, jakou je, bude k užitku obšírněji připomenout ta dobra, která skrze ni lidské přirozenosti vzešla. Je totiž pro nás potěšením přednést, nakolik zmůžeme, v jaké míře jsou skrze ni obnoveny pořádky všech ostatních stvořených věcí. A to chceme udělat tak, aby před našima očima, které jsou jaksi oslněny jejími jedinečnými dobrodiními, nezůstal nikdo, koho rozjímání nesmírnosti její zasloužené chvály neohromí. Vypovím tedy, a budu mluvit k celému světu, odkud a kam jsme byli zásluhami této Paní povzneseni. Naše přirozenost byla na počátku stvořena k obrazu Božímu, a proto také nepřetržitě požívala samotného Boha a jednou by se bez jakéhokoli porušení a proměnnosti zmocnila jeho slávy. Toto tolik veliké dobro přirozenost v prvních lidech ztratila a nešťastná se propadla do běd tohoto světa a odsud se má mnohem nešťastněji po uplynutí tohoto pomíjivého života zřítit do věčných běd. Uplynula mnohá staletí a propastnost tohoto odsouzení se na všech synech lidských stále zvětšovala. A Moudrost Nejvyššího Boha v moři lidských stvoření neustanovila žádnou jinou cestu, skrze kterou by, přicházejíc do světa, vyšla na pomoc našemu tolik žalostnému zatracení, dokud by se nedospělo k této Panně, o níž zde hovoříme. Avšak ona hned, jak skrze linii lidského rození vešla do světa, zazářila takovou silou veškerého dobra a dokonalou stálostí, že ji samotná Moudrost Boží, tak jak to od věčnosti předurčila, skutečně považovala za hodnou toho, aby skrze ni přišla mezi lidi a zahladila nejen obvinění prvních lidí, ale i hříchy celého světa, a vyrazila odsud ďábla, nepřítele svého díla, i s jeho [posluhovači]; a taktéž napravila onu ztrátu nebeské vlasti tím, že do ní člověka přivede. Kdo tedy, zváží-li toto vše, dokáže posoudit, jaké chvály je hodna ta, která jediná si přede všemi zasloužila stát se Prostřednicí takových dober? Osvobozeni tedy od zákona smrti, kterým jsme byli drženi v zajetí, povstáváme k té slávě, kterou jsme v prvním rodiči ztratili, ba dokonce i k oné větší, které se on sám vzdal a v něm jsme jí ztratili i my. A proto my, kteří dosud v smrtelném těle skrze víru směřujeme k pozbyté milosti či vlasti, přecházíme skrze požehnaného Syna požehnané Matky

do Božího synovství a podle jeho vlastních slov poznáváme tohoto jejího Syna jako svého bratra. On totiž, vstávaje z mrtvých, nazval nás svými bratry a nařídil, aby nám důvěrným sdělením bylo oznámeno, že vystupuje k Otci svému i Otci našemu, k Bohu svému i Bohu našemu (J 20,17). Že jsme tedy obdrželi takového Otce a takového Bratra, to zajisté musíme připisovat blažené Marii, jejíž neposkvrněnou plodností jsme k této hodnosti povstali. A tuto hodnost by naše přirozenost zajisté nebyla obdržela, kdyby její plodné panenství ze své podstaty nezrodilo Boha. Jestliže je tedy lidská přirozenost skrze zásluhy dobrotivé Matky Boží vyvýšena tak nezměrnou poctou důstojnosti dokonce i v trápeních tohoto světa, ať si povšimne, kdo jen může, jakou a jak nesmírnou slávou bude ozdobena, až přijme samotného tohoto svého Bratra, rovného jeho všemohoucímu Otci a kralujícího ve své velebnosti, a jsouc spoludědičkou jeho království se tato lidská přirozenost ocitne v přítomnosti jeho tváře v ustavičném a nezměnitelném oslavení. Ať si povšimne, říkám, ať si povšimne, kdo jen může, jakou slávu, jakou radost a jaké jásání budou mít všichni ti, kteří budou přijati do království věčné blaženosti a uvidí v podstatě svého těla, že Bůh a Pán všech věcí je jim podoben a že všechno, co se nachází v nebi nebo na zemi nebo v podsvětí, závisí na jeho pokynu a on je miluje bratrskou náklonností, ba co více, veškerým citem bratrské lásky, a že všechno, co jen mohli chtít, jim bezodkladně, bez protiřečení a bez jakékoli závady věčně slouží. Kromě toho budou mít před očima i samotnou Paní, skrze niž jim tato dobra vzešla, která bude trůnit vedle Boha, jehož jako panna ze svého lůna porodila, a mateřským právem spolu s tímto svým Synem předsedá nebesům i zemi. Proto rozvažujme, jakým jásáním zajásají z této její slávy a s jakou asi poctou se budou povznášet díky této její nesmírné moci. Veškeré stvoření jim zajisté vzdá čest, nejen proto, že uvidí, že jeho Stvořitel je účasten jejich přirozenosti, ale také proto, že spatří svou Vládkyni, která je jednou z nich a stala se Královnou andělů. Když tedy toto vše rozvážíš, ty, kdokoliv jsi zrozen z lidského kmene, jak jen a nakolik můžeš, napřim pak ostrost své mysli a uvážlivě pozoruj, jaké díky, jaké chvály a jaké služby ustavičně dlužíš té, skrze jejíž blaženou a nejčistší plodnost jsi od takového zla pozdvižen k takovému dobru, jak jsme to právě v krátkosti ukázali. Nechť tě od rozjímání těchto věcí neodvrací žádné světské zalíbení, nechť tě od povinného prokazování chval nezdržují žádné touhy jakékoli marné lásky.

## Kapitola desátá – Panna Maria prospěla nejen lidské přirozenosti, ale i celému stvoření

Protože jsme si zajisté už povšimli, kolik dobra jsme skrze vynikající zásluhy Blahoslavené Matky Boží Marie obdrželi my lidé, věnujme podle možností několik slov také tomu, kolik skrze tyto její zásluhy obdržely podstaty ostatních stvořených věcí, jak jsme to už

naznačili. Vím samozřejmě, že jsem už výše něco z toho sdělil, avšak zdá se, že nebude nadbytečné představit tutéž myšlenku znovu, aby vznešenost této Paní byla zbožným uším ještě lépe doporučena. Nikdo moudrý určitě nepochybuje a nezamlčuje, že každé stvoření, jak nebeské, tak i pozemské, bylo ustanoveno k chvále a slávě svého Stvořitele. A proto jestliže něco v čemkoli ubírá na jeho chvále nebo slávě či cti, dobře vnímajícím je jasné, že to také jakýmsi bičem z toho plynoucího porušení zraňuje ostatní stvoření, která tomu nadále zachovávají soudržnost své podřízenosti. Tato nižší stvoření by se totiž ani neporušeně nepřidržovala věrnosti svému Pánu, kdyby urážku svého Stvořitele snášela s klidem a nepohnutou spokojeností. Člověk tedy, jenž byl Bohem stvořen s vyšší přirozeností než ostatní stvoření a skrze vinu své neposlušnosti Boha zneuctil, ztratil všechna svá dosavadní práva, a všechna ostatní stvoření, která si neporušenost svého stavu zachovala, touto nezměrností své viny – nakolik to záleželo na něm – ranil jakousi neuspořádaností. A nad tento nepořádek jim byla přidána ještě další nezřízenost, jelikož tomu, kterého viděla, že se skrze činy svého zlého života odchyluje od svého Tvůrce, nedokázala, kvůli zákonu, podle něhož byla učiněna, ani na chvíli odmítat službu své poslušnosti. A tudíž bylo Božím dílům působeno jakési urážlivé znásilnění a dělo se s nimi závažné a protiprávní zneužívání. Vždyť na ta stvoření, která jsou Boží, by spravedlivě neměl mít žádný nárok ten, kdo se svými zločinnými skutky nehrozí protivit Boží vůli. Tím tedy, že se člověk, spoutaný hříchem, zmocňoval světla nebes a pohybu hvězd, trpěla tato nebesa i samy hvězdy újmu na své veliké důstojnosti. Vždyť tato Boží stvoření vlastně sloužila někomu, pro koho se nikterak nepoznávala být založena. Byla přeci zřízena k službě člověku spravedlivému, a ne nespravedlivému, jakým tehdy byl. Totéž lze říci a mínit o vzduchu, o zemi a o tom, co je na ní, o moři a veškerých vodách a o všem, co je v nich. Všechny podoby všech věcí byly tedy zahaleny jakýmsi beztvarým a potupným zatemněním, protože byly neustále donucovány sloužit a poddávat se tomu, kdo neústupně urážel svého Boha. Toto bezpráví na podstatách věcí tedy trvalo tak dlouho, dokud nepřišla do těla ta, o níž zde mluvíme, blahoslavená Panna Maria. Avšak jakmile přišla ona a vtělila v sobě Syna Božího a lidská přirozenost v Bohu, který se narodil, znovu nabyla svou dávnou důstojnost, nezůstával již ve formě žádné věci žádný nepořádek, ba naopak svět si ihned zasloužil obdržet zpět svobodu svého prvotního stvoření. Vždyť ono prvotní stvoření, které podle zákona, dle něhož bylo učiněno, mělo nejvyšší právo svobody, totiž právo sloužit tomu, jehož poznalo jako stvořeného k obrazu Božímu, nyní spatřilo, že se člověk skrze dobré skutky navrací k obrazu svého Stvořitele, který v sobě předtím hříchem porušil, a proto se od této chvíle podřízeností jeho vládě zbavilo jha zahanbující služby.

## Kapitola jedenáctá – O témže jiným způsobem

Pozorujme, chcete-li, také jiným způsobem, jak celé stvoření je stvořeno na užitek člověku, jak se tento jeho užitek kvůli hříchu prvního člověka v jakémsi ohledu vytratil a jakým způsobem skrze blahoslavenou Matku Boží Pannu Marii prvotní hodnost své užitečnosti znovu nabyl. Člověk, jenž je vybaven rozumovou myslí, ale tísněn křehkostí těla, byl zajisté na počátku učiněn k tomu, aby okem rozjímání usilovně hleděl na podobu svého Stvořitele. Avšak protože tento jeho Stvořitel je neomezený Duch, a člověk, obklopen porušitelností těla, nikdy nemůže dospět k známosti jeho velikosti nebo k nahlížení jeho obdivuhodného Božství, jaké skutečně jest, byla mu předložena existence ostatních věcí, aby tak jejich pozorováním byla člověkem pochopena a nahlížena Boží vznešená vyvýšenost, jež sama o sobě nemůže být spatřena. Avšak když se po hříchu prvních lidí potomstvo lidského rodu, upadnuvší do žádostí svého srdce, skrze nepravosti znečistilo, tehdy mu bylo velice vzdáleno nejen nahlížení na Stvořitele, ale i spasitelné rozjímání o obdivuhodném uspořádání stvořených věcí. Vidíš tedy, jakým způsobem se při pádu člověka zhroutila i důstojnost ostatních stvořených věcí. Při jejich pozorování měl totiž člověk vystupovat k poznání Boha, a tak se mu měly stávat jakoby nějakým stupněm k dosažení samotného jejich i jeho Stvořitele. Avšak tato hodnost v nich přestala, když zde nebyl nikdo, kdo by jich důstojně užíval. A od té chvíle, kdy první člověk padl, ztracenou vznešenost tohoto velikého dobra v žádné míře nepřijaly, dokud světu v osobě Bohočlověka skrze Marii nevzešel onen Beránek, který snímá hříchy světa. Avšak poté, co se člověk skrze tohoto Beránka navrátil k poznávání Boha, bylo také veškeré ostatní stvoření navráceno do svého původního stavu i co do důstojnosti vlastní a vrozené krásy. A účinek tohoto velikého dobra zajisté považujeme za potřebné připočítat jí, neboť skrze její panenské lůno přišel na svět ten, jenž – jak jsme řekli – svou moudrostí navrátil lidskou přirozenost k oné vznešené hodnosti a zároveň veškeré stvoření obdivuhodným uspořádáním znovu obdařil výsadou ztracené důstojnosti. Kdo tedy může, ať si z toho, co jsme v stručnosti řekli, svým vzdělaným umem povšimne, co všechno této Nejsvětější Paní právem dluží každé rozumné i nerozumné stvoření. Vždyť všechny věci, které Bůh učinil dobré a užitečné, přestaly se nacházet v tom stavu, v jakém byly udělány, jak jsme to už ukázali, a skrze tuto přeblahoslavenou Pannu byly obnoveny a navráceny k původnímu stavu. Jako tedy je Bůh svou mocí, tím, že všechno tvoří, Otcem a Pánem všech věcí, tak i blahoslavená Panna, tím, že svými zásluhami všechno obnovuje, je Matkou a Paní všech věcí. Bůh je totiž Pánem všech věcí, protože každou věc vlastním příkazem ustanovuje v její přirozenosti, a Maria je Paní všech věcí, protože skrze tu milost, které se jí dostalo, každou z nich navrací její vrozené důstojnosti. A jako Bůh zrodil ze své podstaty toho, skrze nějž dal původ všemu, tak i Maria porodila ze

svého těla toho, jenž všechno obnovil do krásy prvotního stvoření každé věci. A stejně jako žádná podoba věcí neexistuje jinak než učiněná skrze Syna Božího, tak také zákon zaslouženého odsouzení nepomíjí nikoho, kromě toho, koho od něj osvobodí Syn Mariin. Kdo tedy, když bude tyto věci se správným úsudkem a upřímným srdcem rozvažovat, dokáže plně pochopit vznešenost této Paní, skrze niž byl svět tak nevýslovnou milostí povznesen od tak hrozného zatracení? Kdo, bude-li pohlížet okem své mysli na tak obdivuhodnou a nad každou jinou věc neslýchanou milost této Ženy, neustrne a nestane se nejenom nevýřečným, nýbrž také naprosto neschopným pochopit toto nesmírné tajemství?

## Kapitola dvanáctá – Modlitba k přeblahoslavené Panně Marii

Proto zanechme věcí nám nepochopitelných a usilujme dosáhnout prosbami, abychom si to, co nedokážeme uchopit rozumem, zasloužili obdržet alespoň v spasitelném pohnutí. Prosíme Tě tedy, Paní, skrze tu milost, kterou Tě dobrotivý a všemohoucí Bůh tolik vyvýšil a daroval Ti, že je Ti spolu s ním všechno možné; prosíme Tě, abys u něj pro nás získala, aby ta plnost milosti, které se Ti dostalo, v nás působila tak, že by nám jednou milosrdně daroval i účast na své blažené odměně. Proto se náš Bůh skrze Tebe stal naším bratrem, abychom se i my, tak jako se on sám ráčil stát účastníkem našeho lidství, mohli stát účastníky jeho Božství. Proto tedy, nejlaskavější Paní, dbej, aby nám přineslo užitek to, kvůli čemu se náš Bůh stal člověkem z Tvého nejčistšího lůna a přišel mezi lidi. A nebuď, prosíme, nesnadno přístupná našim prosbám, neboť sám Tvůj nejdobrotivější Syn bude bezpochyby pohotový a ochotný vyslyšet Tě a udělit Ti, oč požádáš. A proto: jenom požádej o naši spásu, a zajisté žádným způsobem nebudeme moci nebýt spaseni. Co tedy sevře Tvé tolik milosrdné nitro, Paní, proti nám, aby sis nepřála naši spásu? Náš Bůh je zajisté, jak svědčí prorok, naše milosrdenství (Ž 58,18), a Ty jsi nepochybně pravá Matka tohoto našeho Pána. Jestliže tedy Ty, která jsi Matkou Boží, a tím pádem skutečně Matkou milosrdenství, nám odmítneš účinek milosrdenství, jehož jsi byla tak obdivuhodně učiněna Matkou, co uděláme my, až tento Tvůj Syn přijde, aby všechny soudil spravedlivým soudem? Vždyť ačkoliv je tento Tvůj Syn skrze Tebe učiněn naším bratrem, nicméně, kam si všimne, že se více přiklání Tvá vůle – jsi přece jeho nejsladší Matkou – tam se nakloní i on a, aby zachoval rovnost úsudku, od kterého Tě nikterak nebude chtít vidět se odchylovat, vyhlásí také výrok svého soudu buďto s přikloněním se k milosrdenství anebo s ohledem na spravedlnost. Přispěj nám tedy na pomoc, Paní, nehleď na množství našich hříchů a nakloň svou vůli k slitování s námi. Pomysli, prosím, a rozpomeň se, že náš Tvůrce byl z Tebe učiněn člověkem ne k zahubení, ale k spáse hříšníka. Proč tedy nepomůžeš nám hříšným, když jsi byla k takové vysokosti pozdvižena kvůli nám, aby tě mělo

za Paní a svorně ctilo každé stvoření? Zdali se tedy už nebudeš starat, jestli nezahyneme, protože cokoli by se s námi bídnými přihodilo, Tvé slávě to žádnou újmu nezpůsobí? To by se snad, dobrá Paní, mohlo nějakým způsobem říci, kdybys byla učiněna Matkou Boha jen pro své vlastní vyvýšení a spásu. Avšak Bůh, jenž z Tvého přečistého těla přijal člověka, toto učinil pro Tvou i naší společnou spásu. Jestliže tedy Ty, která jsi obdržela plnost spásy, nedbáš, aby tato spása podle naší míry došla až k nám, spokojujíc se jen s vlastním užitkem, a bude se zdát, že o náš užitek se nestaráš; a Ty, která jsi si zasloužila stát se Matkou Nejvyššího, nás ponecháš jemu jako ty, které obklopuje konec světa, co, prosím, nám pak prospěje Tvé slavné a šťastné vyvýšení, a jaký užitek z toho máme, ó Ty sladké a citů plné jásání? Abychom tedy skutečně cítili, že Tvůj Syn je Spasitelem celého světa, a Ty jsi jeho smiřovatelkou, pomáhej nám, prosíme, a opatruj nás s o to větším úsilím, protože předvídáš, že když jsme se narodili a vyrůstali ve špíně tohoto světa, potřebujeme silnější povzbuzení. Ostatně od počátku obnovy lidstva jsi až dosud všem pod Tvou ochranu se utíkajícím přispěla na pomoc, a z toho důvodu jsi si zasloužila být nazývána a skutečně být nad každé stvoření každé chvály nejhodnější. A proto, přispěj nám na pomoc, prosíme, aby chvála, kterou jsi po tolik věků právem požívala, Ti byla vzdávána bez přestání skrze tu milost, skrze níž jsi přišla na pomoc ztracenému světu. Tobě se tedy svěřujeme, Ty dbej, abychom nezahynuli, ba více, působ tak, aby se naše spása den ze dne rozhojňovala a náš život aby s horlivou zbožností sloužil Tvému Synu a našemu Pánu Ježíši Kristu. On s Bohem Otcem a Duchem svatým žije, vládne a kraluje na nekonečné věky, Bůh.

* * * * * * * *

# Obsah

**Úvodní poznámka** ..... 1
**Kapitola první – Maria vyniká nad všemi stvořeními** ..... 2
**Kapitola druhá – Původ Panny Marie** ..... 2
**Kapitola třetí – Andělovo zvěstování** ..... 3
**Kapitola čtvrtá – Láska Panny k Synu** ..... 5
**Kapitola pátá – Spoluutrpení blahoslavené Panny s ukřižovaným Synem** ..... 8
**Kapitola šestá – Radost ze vzkříšení** ..... 10
**Kapitola sedmá – Radost blahoslavené Marie při nanebevstoupení Syna** ..... 12
**Kapitola osmá – Nanebevzetí blahoslavené Bohorodičky** ..... 13
**Kapitola devátá – Jak velice blahoslavená Panna Maria prospěla lidské přirozenosti** ..... 15
**Kapitola desátá – Panna Maria prospěla nejen lidské přirozenosti, ale i celému stvoření** ..... 16
**Kapitola jedenáctá – O témže jiným způsobem** ..... 18
**Kapitola dvanáctá – Modlitba k přeblahoslavené Panně Marii** ..... 19